

Parshat Balak – 5785 - nr.220

Samenvatting van de parsha

1e Aliya: Parshat Balak begint met het aanbod van koning Balak aan de profeet Bileam om het Joodse volk te vervloeken. God weigert hem dit aanbod te accepteren.

2e Aliya: Balak stuurde een tweede onderhandelingssteam en Bilam kreeg toestemming om te gaan. Echter, G-d bepaalde dat Bilam alleen het woord van G-d mocht spreken .

3e Aliya: Onderweg vond het incident met de pratende ezel plaats, waarmee de instructies van G-d werden benadrukt dat Bilam alleen het woord van G-d moest overbrengen .

4e Aliya: Bilam probeerde zijn eerste vloek uit te spreken en was daar niet toe in staat. In plaats daarvan waren de woorden die hij sprak een zegen voor het Joodse volk.

5e Aliya: Bilam deed zijn tweede poging om de Joden te vervloeken en was opnieuw niet in staat dit te doen. In plaats daarvan gaf hij zijn tweede zegen.

6e & 7e Aliya: Bilam probeerde zijn laatste vloek uit te spreken, maar zegende de Joden opnieuw. Toen hij in ongenade vertrok, vertelde Bilam de verzamelde coalitie van koningen over hun uiteindelijke vernietiging door de Joden. Als afscheidsschot tegen de Joden adviseerde hij hen om de Joodse mannen te verleiden met Midianitische vrouwen en zo G-ds toorn over de natie te brengen. De Parsha eindigt met het incident van Baal-Peor en Pinchas' heldendom.

Samenvatting van de haftara : (Micha 5:6 – 6:8)

De Haftara van deze week is van Micha . Micha profeteerde rond het jaar 3200 tijdens de regeringen van Achaz en Chizkiah. De profetie in deze selectie heeft betrekking op de periode voorafgaand aan de oorlog van Gog en Magog en de komst van Mashiach .

De naties van de wereld zullen zich tegen Israël hebben verzameld, en de Joden zullen weten dat hun redding alleen van G-d kan komen . G-ds macht zal aan iedereen worden onthuld en een tijd van vrede en rust zal de mensheid omhullen. Legers en verdedigingen zullen niet langer nodig zijn om de Joden te beschermen en de oorlogsmachinerie van de natie zal worden gedemonteerd.

Micha kreeg toen de opdracht om zijn generatie te bestraffen voor het overtreden van G-ds wil, ondanks alle goedheid die Hij hun had geschonken.

In de laatste verzen van de Haftara vertelt de profeet de natie dat ware verzoening alleen kan worden bereikt door verandering en actie. De ceremoniële aspecten van toewijding , zoals offer en gebed, zullen geen vergeving bewerkstelligen. Rechtvaardigheid, liefdevolle vriendelijkheid, bescheidenheid, nederigheid en actieve verandering zijn de diensten die Hashem wenst.

De connectie met onze Parsha is de vermelding van Balak en Bilam als voorbeelden van G-ds zorg en bescherming voor het Joodse volk. Het verhaal van Parshat Balak ging over G-d die ons beschermde tegen onze vijanden , zelfs toen we ons totaal niet bewust waren van hun sluwe samenzweringen en bedoelingen. Vóór de komst van Mashiach zullen de Joden beseffen dat hun veiligheid afhankelijk is van G-d en G-d alleen, net zoals de Joden in de woestijn volledig afhankelijk waren van G-ds voortdurende bescherming en tussenkomst.

Een volk dat alleen woont ?

Dit is het verhaal van een openbaring die ik op een dag in mei 2001 meemaakte, en het veranderde mijn perceptie van het Joodse lot.

Het was Sjavoeot en we waren in Jeruzalem. We waren gaan lunchen bij een voormalig lekenleider van een grote diasporagemeenschap. Aan tafel was ook een Israëliische diplomaat aanwezig, samen met een van de leiders van de Canadese Joodse Gemeenschap.

Het gesprek ging over de toen aanstaande – inmiddels beruchte – Conferentie van de Verenigde Naties tegen racisme in Durban. Hoewel de conferentie pas in augustus zou plaatsvinden, wisten we al dat deze, en de parallelle bijeenkomst van NGO's, zou uitmonden in een tirade tegen Israël, die een nieuwe fase zou inluiden in de aanval op zijn legitimiteit. De diplomaat, die opmerkte dat het gesprek een pessimistische wending had genomen, en als religieus man, probeerde hij ons te troosten. "Het was altijd zo," zei hij, en citeerde toen een beroemde zin: "Wij zijn 'am levadad yishkon', het volk dat alleen woont."

Het komt uit de parasja van deze week. Bilaam, ingehuurd om het Joodse volk te vervloeken, zegent hen in plaats daarvan herhaaldelijk. In zijn eerste uitspraak zegt hij tegen Balak, de koning van Moab:

Hoe kan ik vervloeken wie G-d niet vervloekt heeft? Hoe kan ik aanklagen wie de Heer niet heeft aangeklaagd? Vanaf de top van de rotsen zie ik ze, en vanaf de heuvels kijk ik naar beneden: een volk dat alleen woont; niet gerekend tot de natiën. (Bamidbar. 23:8-9)

Toen ik deze woorden in die context hoorde, ervoer ik een explosie van licht in de hersenen. Ik zag ineens hoe gevaarlijk deze zin is, en hoe dicht het risico loopt een self-fulfilling prophecy te zijn. Als je jezelf definieert als de mensen die alleen wonen, is de kans groot dat je er alleen voor staat. Dat is geen veilige plek om te zijn.

'Weet je het zeker,' zei ik tegen de diplomaat, 'dat dit een zegen was, geen vloek? Onthoud wie het zei. Het was Bilaam, en hij staat niet bekend als een vriend van de Joden.' Bilaam is een van de mensen die in de Misjna (Sanhedrin 10:2) worden genoemd als mensen die geen deel hebben aan de toekomstige wereld. Omdat hij er niet in slaagde de Israëlieten te vervloeken, deed hij hen uiteindelijk grote schade toe (Bamid. 31:16).

"Onthoud," vervolgde ik, "wat de Talmoed zegt in Sanhedrin (105b), dat alle zegeningen waarmee Bilaam het Joodse volk zegende, in vloeken veranderden, met als enige uitzondering de zinsnede: 'Hoe goed zijn uw tenten, Jakob, uw huizen, o Israël'" (Bamid. 24:5). De rabbijnen suggereren dat Bilaam opzettelijk dubbelzinnig was in wat hij zei, zodat zijn woorden als zegeningen konden worden opgevat, maar ook een andere en donkerdere betekenis hadden.

"En ook niet," zei ik, is "badad", alleen zijn, een goede plek om te zijn volgens de Tora. De eerste keer dat de woorden "niet goed" in de Tora voorkomen, is in de zin Lo tov heyot ha'adam levado, 'Het is niet goed voor de mens om alleen te zijn' (Gen. 2:18). Over een melaatse zegt de Tora: badad jeshev, michtoets lamachaneh moshavo, 'Hij zal alleen wonen, buiten het kamp' (Lev. 13:46). Wanneer het boek Klaagliederen de tragedie probeert te beschrijven die het Joodse volk heeft overvallen, zegt het Echah jashva vadad ha-ir rabati am: 'Hoe alleen is de stad die eens gevuld was met mensen' (Klaagliederen 1:1). Behalve in verbinding met G-d is alleen zijn, zelden een zegen.

Wat ik opeens zag, toen ik de diplomaat hoorde die ons troost probeerde te bieden, was hoe gevaarlijk deze Joodse zelfdefinitie was geworden. Het leek de Joodse toestand samen te vatten in het licht van het antisemitisme en de Holocaust. Maar dat is niet hoe de

commentatoren de uitdrukking begrepen. Rashi zegt dat het betekent dat Joden onverwoestbaar zijn. Ibn Ezra zegt dat het betekent dat ze niet assimileren. Ramban zegt dat het betekent dat ze hun eigen integriteit behouden. Het betekent niet dat ze voorbestemd zijn om geïsoleerd te raken, zonder bondgenoten of vrienden. Dat is geen zegen maar een vloek. Dat is geen lotsbestemming; Nog minder is het een identiteit.

Een Jood zijn is, geliefd worden door G-d; het is niet gehaat worden door heidenen. Onze voorouders werden opgeroepen om "een koninkrijk van priesters en een heilige natie" te zijn. Het woord kadosh, 'heilig', betekent apart gezet. Maar er is een groot verschil tussen apart zijn en alleen zijn.

Leiders zijn apart, maar ze staan er niet alleen voor. Als ze echt alleen waren, zouden ze geen leiders kunnen zijn. Atleten, schrijvers, acteurs, zangers, pianisten kunnen apart leven wanneer ze zich voorbereiden op een grote voorstelling, maar ze zijn niet de enige. Hun apartheid is doelgericht. Het stelt hen in staat hun energie te concentreren, hun vaardigheden aan te scherpen en te verfijnen. Het is geen existentiële toestand, een gekozen en gewild isolement.

Er is geen suggestie in de Tora dat Joden alleen zullen leven. G-d zegt tegen Abraham: "Door u zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden." Abraham was anders dan zijn burens, maar hij vocht voor hen en bad voor hen. Hij was apart, maar niet alleen.

Sinds enige tijd – de conferentie van Durban was daar een teken van – worden Israël en het jodendom in de diaspora geconfronteerd met een groeiend isolement. Israël is het voorwerp geweest van een aanhoudende campagne van delegitimisering. Ondertussen ligt shechittah onder vuur in Nederland en brit mila in België en San Francisco.

Gevechten die we dachten te hebben gewonnen voor de vrijheid om als Joden te leven, individueel in de diaspora, nationaal en collectief in de staat Israël, moeten nu helemaal opnieuw worden uitgevochten.

Dit zijn belangrijke gevechten, goede gevechten, waarvan de uitkomst meer zal beïnvloeden dan Joden. In de oudheid was Israël een kleine natie omringd door grote rijken. In de Middeleeuwen waren joden de meest in het oog springende minderheid in het christelijke Europa. Vandaag de dag is de staat Israël een kwetsbare enclave in een overwegend islamitisch Midden-Oosten.

Joden zijn lange tijd in de rol van de 'Ander' gegoten, degene die niet past in het dominante paradigma, het meerderheidsgeloof, de heersende cultuur. Een van de centrale thema's van het jodendom is de waardigheid van afwijkende meningen. Joden argumenteren, betwisten, stellen vragen. Soms doen ze dat zelfs met G-d Zelf. Dat is de reden waarom het lot van Joden in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats vaak de beste indicator is van vrijheid in die tijd en op die plaats.

Het is geen toeval dat het verhaal van Avraham onmiddellijk begint na het bijbelse verslag van de toren van Babel, dat begint met de woorden: "Nu had de hele wereld één taal en één gemeenschappelijke spraak." Rabbi Naftali Zvi Jehuda Berlin (Netziv) zegt dat dit betekent dat er geen afwijkende meningen waren. Er was een afgedwongen uniformiteit van meningen. Zo'n samenleving laat geen ruimte voor dialoog, debat, onenigheid en verschil, de dingen die essentieel zijn voor vrijheid.

Wanneer Joden daarom vechten voor het recht, om te zijn, hetzij als een natie in haar historische thuis, of als een religieuze groep in andere samenlevingen, vechten ze niet alleen voor zichzelf, maar voor de menselijke vrijheid als geheel. Het was de katholieke schrijver

Paul Johnson die schreef dat Joden "voorbeelden en belichamers van de menselijke conditie zijn. Ze leken alle onontkoombare dilemma's van de mens in een verhoogde en verhelderde vorm te presenteren... Het lijkt de rol van de Joden te zijn om deze gemeenschappelijke ervaringen van de mensheid te focussen en te dramatiseren, en om hun specifieke lot om te zetten in een universele moraal.

Terwijl we ons voorbereiden op de volgende strijd in de lange strijd voor vrijheid, is het van vitaal belang om niet bij voorbaat te geloven dat we voorbestemd zijn om alleen te zijn, om onszelf zonder vrienden en bondgenoten te vinden, geconfronteerd met een wereld die ons niet begrijpt en ook niet bereid is ons een plaats te geven om ons geloof te beleven en onze toekomst vorm te geven in loyaliteit aan ons verleden. Als we ervan overtuigd zijn dat we zullen falen, zullen we dat waarschijnlijk ook doen. Daarom hadden de rabbijnen gelijk toen ze suggereerden dat de woorden van Bilaam niet per se goed bedoeld waren.

Anders zijn is niet per se alleen zijn. Inderdaad, het is alleen door te zijn wat we uniek zijn dat we bijdragen aan de mensheid wat we alleen kunnen geven. Enkelvoud, onderscheidend, tegencultureel – ja: deze maken deel uit van de Joodse conditie. Maar alleen? Nee. Dat is geen zegen maar een vloek. (R. Jonathan Zacks)

In steen geëetst

“De engel van Hasjem stond op een pad van de wijngaarden, met een hek aan deze kant en een hek aan die kant” (Bamidbar 22:24).

De ezel van Bilam stopte drie keer en bij de derde keer wordt ons verteld dat het was alsof er aan deze kant en die kant een hek was - גדר מזה וגדר מזה. De Midrasj (Bamidbar Raba 20:14) legt uit dat Hasjem een subtiele boodschap naar Bilam stuurde door deze zin te gebruiken. Het is vergelijkbaar met de manier waarop de Luchot werden beschreven - מזה ומזה הם כתובים - geschreven van deze en gene kant (Sjemot 32:15). De woorden waren in de Luchot gegraveerd, zodat ze van beide kanten zichtbaar waren. Wat is het verband tussen de Luchot en Bilam en zijn ezel? Misschien is de eenvoudige boodschap dat Bilam niet moet proberen Am Jisrael te vervloeken, omdat hij nooit in staat zal zijn om Am Jisrael te overheersen, die de Luchot (Tora) volgen.

Mosjé en Bilam

De Tolne Rebbe (geciteerd door Rabbi Frand in The Power of a Vort) biedt een dieper inzicht met betrekking tot de verbinding tussen de Luchot en Bilam. De Tora stelt לא קם בישראל כמשה עוד - Nooit meer is er in Israël een profeet als Mosjé opgestaan (Devarim 34:10). Uit de term "Israël" waarnaar in deze pasoeek wordt verwezen, leidt de Midrasj af dat Klal Jisrael nooit een profeet zoals Moshe zal hebben, maar de andere naties wel. Dit is om de claim die de andere naties zouden kunnen opwerpen, vooruit te lopen – als ze een profeet als Moshe hadden gehad, zouden ze zich anders hebben gedragen.

Het is schokkend om Bilam gelijk te stellen aan Mosjé. Bilam was goddeloos en in Pirkei Avot wordt hij afgebeeld als het prototype van een slechte middot (Avot 15:9). Bilam was arrogant, jaloers en op zoek naar rijkdom. Hoe kunnen we de twee met elkaar vergelijken?

Intern versus oppervlakkig

We kunnen deze raadselachtige vergelijking verklaren met een gelijkenis. Twee individuen werden extreem rijk. Eén persoon werkte hard en bouwde een succesvol wereldrijk op. De andere persoon was lui en werkte nauwelijks, maar won de loterij en kreeg een meevaller in

geld. Er zijn veel gedocumenteerde gevallen van mensen die van de ene op de andere dag van voden naar rijkdom klommen en later alles verloren. Zo gewonnen zo geronnen! De persoon die echter heeft gezwoegd om succes te behalen, waardeert elke dollar die hij verdiend heeft en besteedt deze verstandig.

Op dezelfde manier werkte Mosjé hard om zichzelf te ontwikkelen. Hij verdiende zijn niveau van profetie. Bilam aan de andere kant won de loterij. Hem werd profetie verleend, zodat de andere naties niet konden klagen dat ze geen profeet hadden, maar Bilam verdiende het niet. Hij bleef dezelfde weerzinwekkende persoon, net als voordat hij zijn profetie ontving.

Als we willen dat iets permanent is, beschrijven we het als 'in steen gebeiteld zijn'. De subtiële boodschap die Hasjem naar Bilam stuurde, is dat hij niet zal zegevieren over de Joodse natie, omdat zijn profetie oppervlakkig is. Het definieert hem niet als een persoon. De profetie van Mosjé is verdiend. Net als de Luchot – hij is permanent in steen gebeiteld.

Nu we de drie weken ingaan, moeten we allemaal de belangrijke boodschap van deze periode 'internaliseren'. Het is gemakkelijk om te herzien wat we zouden moeten doen. Om te werken aan onze middot en vooral aan ons respect voor anderen in de periode dat onze Mikdash werd vernietigd door ongerechtvaardigde haat. Laten we dit jaar proberen concrete maatregelen te nemen om ons gedrag te veranderen – om "het in steen te etsen" zodat het permanent wordt. Laat ons verbeterde gedrag bepalen wie we zijn. Overweeg manieren om individuen met verschillende ideologieën te respecteren en onze gemeenschappelijkheid te erkennen. Mogen we in staat zijn om Ahavat Achim te verspreiden en een geula shlema waardig te zijn. (R. Shalom Rosner)

Uit het stof, Ashrénœ !

In de landelijke Oekraïense sjtetl Teplik was er een ehrliche yid, een Breslover chassid die bekend stond als "Feivel-Ashrénœ". Een oprechte en (schijnbaar) eenvoudige kleermaker, elke nacht stond hij om middernacht op om Tikoen Chatsot te reciteren en te rouwen om de Beet Hamikdash. Hij stortte zijn hart uit in gebed en hilde rivieren van tranen over de toestand van de wereld en de ballingschap van de Shechina. Als hij zijn nachtelijke klaagzang had voltooid, stond hij op van de vloer, zijn kleren stoffig van het vuil, borstelde zichzelf af en begon אֲשֶׁרֵינוּ מֵטוֹב חֲלָקוֹ te zingen: "Hoe gelukkig zijn wij, hoe aangenaam is ons lot!" Keer op keer, met passie, vurigheid en grote vreugde, zong, klapte en danste hij, het grote plezier en het voorrecht van het Jood-zijn te vieren. Toen de stedelingen zich bewust werden van zijn praktijk, grinnikten ze spottend en begonnen ze hem spottend Feivel Ashrénœ te noemen.

Telkens wanneer Reb Nosson Breslover Teplik bezocht, kwam Feivel vrolijk naar buiten om hem te begroeten. Reb Nosson genoot van het gezelschap van Feivel en Feivel keek ernaar uit om tijd door te brengen met de gewaardeerde talmid van Rabbi Nachman.

Op een keer, toen Reb Nosson in Teplik aankwam, kwam Feivel niet opdagen. Toen Reb Nosson vroeg waar hij was, wisten de lokale bevolking niet zeker naar welke Feivel hij verwees; er waren een paar Jidden met die naam in de stad. Toen Reb Nosson duidelijk maakte wie hij bedoelde, grinnikten ze voor de grap: "Ah! Je moet Feivel-Ashrénœ bedoelen! Nou, hij is overleden."

Reb Nosson begreep wat hen ertoe bracht hem te bespotten, al was het maar een beetje, en berispte de stedelingen. "Ik zal je dit vertellen," zei Reb Nosson, "Een van de straffen van het Hiernamaals is de ervaring genaamd Olam HaTohoe, gedwongen worden om steeds opnieuw de gebruikelijke handelingen te herhalen die we in deze wereld deden als een manier om de

kostbare tijd die we hier hebben verspild te herstellen. Terwijl anderen gedoemd zullen zijn om dezelfde dwaze daden uit te voeren die ze in deze wereld hebben gedaan, zal de 'straf' van Reb Feivel in de volgende wereld zijn om Tikoen Chatsot te zeggen en dan 'Ashrénoe mah tov chelkeinu' te zingen en te dansen. 'Is dat een reden om hem te vernederen?'

De grote Rav en posek van Kovno, Rav Yitzchak Elchanan Spektor werd ooit geconfronteerd met een Russische antisemiet die de Rav minachtend uitdaagde: "Jullie zijn een nederig volk dat geen doel dient; De wereld zou beter af zijn zonder jou en de problemen die je veroorzaakt. Welke bijdrage aan de mensheid rechtvaardigt jouw bestaan?" Rav Jitzchak Elchanan gaf geen krimp.

In plaats van zich bedreigd of overstuur te voelen, was de grote Rav vervuld van vreugde. De aanwezigen waren in de war. Glimlachend antwoordde hij door onze pasuk te citeren: "In die tijd zal er gezegd worden tegen Jakob en Jisrael... 'Op dat moment dat onze vijanden ons bestaansrecht in twijfel trekken en over ons zeggen— "Om welke reden heeft G-d de moeite genomen om u te scheppen", betekent dit dan ook dat de rest van, Bilaam's woorden ook vervuld zullen worden: "Zie, het volk zal opstaan als een leeuwenwelp en zich verheffen als een leeuw!"

Opnieuw is schaamteloos antisemitisme over de hele wereld de 'acceptabele' norm geworden. We worden geconfronteerd met vijanden die het niet alleen met ons oneens zijn, maar ook ons bestaansrecht in twijfel trekken.

Ondanks de grote verliezen en tragedies die we hebben doorgemaakt, zijn we getuige van, en maken we deel uit van, een wonderbaarlijk ontwaken van Nishmat Jisrael, Joodse identiteit, trots en kracht.

Wij zijn een Dor Nitsachon, een generatie van overwinnaars, geleid door de offers en toewijding van onze heilige soldaten, wier gevoera en idealisme ongeëvenaard zijn in misschien wel de hele Joodse geschiedenis. Keer op keer (en mogen er niet meer zijn!) worden we overweldigd door de "laatste brieven" geschreven door onze heldhaftige chayalim, gericht aan hun families, geliefden en heel Klal Jisrael. Deze letters van tsavaah, 'laatste wil en testament', leren ons niet alleen hoe we een מוות ישרים, "een oprechte dood", moeten sterven, maar ook hoe we 'al kiddoesj Hasjem' moeten leven, ter wille van het Land en het Volk van Israël.

We zijn nog niet eens begonnen met het verwerken van de diepte van verdriet en klaagzang over wat we dit jaar hebben verloren, en deze week markeert het begin van Been haMetsarim, onze nationale periode van bezinning, 'zittend in stof en as' rouwend over elke struikgewas die over onze Heilige Stad, Land en Volk is gekomen.

Maar dit jaar, מעפר קומי! "Mogen wij uit het stof opstaan!" Moge er een einde komen aan de millennia waarin Joden Tikoen Chatzot moesten reciteren. Mogen we opstaan uit rouw, de as van ballingschap afborstelen en vieren op de heilige grond van Erets Jisrael, dansend en zingend, **Ashrénoe mah tov chelkénoe** ! (R.Juda Mischel) הן עם כלביא יקום

Shabat Shalom

Voor suggesties en commentaar : mobi166@hotmail.com

Gelieve dit blaadje (deze link) ook door te sturen aan vrienden en kennissen.

(ויפוצו מעינותיך חוצה (משלי ה:טז) en je bronnen zullen zich naar het buitenland verspreiden)